

Борис Харчук

Планетник

Мене послали в село Вербівку агрономом. Там я жив на квартирі в старенької бабусі Олени Булиги. Вечорами ми милувалися рікою, лісом і собором за ним, дивилися на зоряне небо. Бабуся розповіла мені легенду про Планетника.

Планетник був маленьким хлопчиком, він, як усі ми, прилетів із вирію казки на свій берег.

Мати поралася на городі, він сидів на вікні й спостерігав. Ріс хлопчик, грався з телятами та ягнятами, розумів їхню мову. Навколо хати навесні розцвітали квіти. Хлопчикові дуже хотілося щось посадити, посіяти. Навесні мати дозволила йому пересадити нарцис із-під хати на город. Хлопчик доглядав його, поливав, боявся пошкодити. Якось він прийшов, а квітка розцвіла ніби з його долонь - і вони поцілувалися.

З цієї весни хлопець доглядав курчат, каченят, гусят. Жодне з них не пропало. Потім став пасти гусей. Милувався річкою, деревами, небом, намагався збагнути їхню мову. Раптом набігла хмара, а за нею пішов дощ, град. Прибіг додому - квітка нарциса була вже зламана. Малий розгнівався, підняв кулачки до неба й став проганяти хмару. І та ніби послухалася його, пішла далі.

Мати бідкалася, що побило всю городину, а хлопець після цієї пригоди надовго захворів. Довелося йти до знахарки.

Знахарка, викачуючи хворобу яйцем, здивувалася, потім стала па коліна перед хлопцем і сказала: «Краса безборонна і беззахисна у світі, а тобі її утверджувати... Іди...»

Поки дійшли додому, дитина була вже здорова. Серед сільських дітей він виявився найвправнішим, тому заздрісники м'ячик у нього відняли, а його прогнали. Мати, заклопотана роботою й нестатками, теж на нього накричала. От і блукав він самотою.

Уже став чередником. Дивний із нього пастух - не кричить, не галасує, худоба вся ціла, напасена. Тільки ні до кого, окрім як до берези, прихилитися.

Милувався красою лісових квітів, думав, як її зберегти. І вирішив поселити все це у своє серце. Тільки так сказав, розсунувся бузиновий кущ - і з нього вийшов дід Капуш, заввишки з лікоть, а борода в сім ліктів. Сказав, що чередник призначений йому в учні, що їх чекають великі справи. Чередник відповів, що не може кинути матір, що він любить її,

навіть коли та його сварить. Капуш перестав насміхатися над хлопцем і сказав, що йому якраз і потрібні такі правдиві та вірні помічники.

Одного разу Капуш покликав чередника свистом, повів його на гірський шпиль, показав на зоряне небо і сказав, що все на землі залежить від небес, від життя сонця. І хай не боїться: мороку немає, є тільки недоступне, незвідане.

Відтоді чередник став ще задуманіший. Але жодної злої думки не було в його голові. Йому хотілося більше дізнатися про світ.

Несподівано з'явився Капуш і став розказувати про зелену книгу землі. Усі залежать від зерна: людина, звір, пташка. Краси людини без землі і краси землі без людини немає. Найвища радість людини - орати й сіяти. Сила кожного таїться в силі його душі. У лісі живуть Лісовики й Лісовки, Полісун - пастух вовків, у воді - Водяник. Земляні духи стережуть скарби землі. Літо - молода дівчина, а Зима - стара баба. Земля - найпривітніша людська домівка, і кращої не знайти. Чередник запитав, чому він усього цього не бачить, а Капуш відповів, що то через байдужість і недбальство. Треба вчитися спостерігати, все підмічати.

Забуяла нова весна, і Капуш розповів юнакові, яке зілля допомагає людині й худобі, а яке - шкодить. Учив, що світ тримається на любові й терпінні. А ще - думанні.

Мати сказала, що тепер хлопець має братися за плуга. Коли той рано виїхав у поле, все село сміялося - безголовий. Травень був без дощів: хто пізно посіяв, у того не вродило. А в нього вродило.

Наступного року із сіянням не спішив: знав за прикметами, що ще будуть морози. Знову в нього вродило, і всі в селі вирішили, що він знається з нечистою силою. Юнакові було кривдно за тупу й сліпу заздрість людей.

Влітку гроза знищила весь урожай, і юнак був дуже злий. Знову з'явився Капуш і сказав, що він - людина, повинен боротися, пізнавати, шукати правди у трьох коренях - у землі, у небі й у самому собі, в своїй душі. Хоче осідлати хмару, бути Планетником - хай спробує! Після зливи почалася спека, все горіло. Юнак вирішив викликати дощові хмари. І в нього це вийшло!

Планетник весь час працював - відводив зайву воду, садив дерева, сів, орав. Усе село по ньому звірялося. Умів усе - ковалював, шив, лікував худобу, дітям робив іграшки. І ніколи не ходив до корчми.

Над усе любив землю й хліборобство. І земля йому щиро відповідала тим же. Юнак усе думав, як йому осідлати хмару. Підкидав капелюха, прив'язував до чотирьох кінців хустинки камінець і спостерігав, як вони літають.

Вирішив пошити з полотна великий мішок, наповнити його вітром і політати. Але повітря не трималося, тому Планетник вирішив просмолити мішок. Ніхто й не здогадувався, що він готується до польоту.

Настав березень. Подули сильні вітри, все висохло. Люди благали Планетника наклика-ти дощу. І він прикликав. Після того знову взялася спека. Надумав Планетник летіти, та люди його випередили. Прийшли й в усіх нещастях звинуватили. Лець не вбили.

Пан наказав заарештувати Планетника. А на всіх людських обличчях одне - ненависть і нетерпець. Стара мати побивається з горя. Коли сторожа поснула, перед матір'ю розцвів нарцис і сказав, щоб вона відчинила двері холодної і випустила сина. Планетник взяв нарцис, мати його благословила, і він простився з нею - пішов ставати над громом. Серед ночі на горі спалахнуло вогнище. З вогню піднімалася куля. Задзвонили дзвони. Вдень Планетника шукали, але не знайшли. Чи в небо злетів, чи в землю запався - ніхто не знає.

Таку легенду розповіла Олена Булига. Коли мені тоскно, я згадую Планетника й чую, як у небі дзвонять дзвони.